

Høringssvar til NOU 2025: 3 Ny kulturmiljølov

Drammen kommune er positive til at det kommer på plass en ny kulturmiljølov som legger opp til helhetlig forvaltning med godt definerte roller og ansvar. Drammen kommune vurderer det slik at den nye loven utvider formålsparagrafen, forankrer miljørettslige prinsipper, styrker vernet av urfolks og nasjonale minoriteters kulturmiljø, moderniserer virkemiddelapparatet og tydeliggjør korrelasjonen mellom immateriell og materiell kulturarv. Dette vil på en god måte ivareta det demokratiske perspektivet.

Kulturmiljøforvaltning er et felles samfunnsansvar og en viktig ressurs for dagens og kommende generasjoner. Flere av grepene som er foreslått i lovforslaget anses å bidra svært positivt til å etterkomme målene fra Meld. St. 16 (2019–2020) *Nye mål i kulturmiljøpolitikken - Engasjement, bærekraft og mangfold*.

Drammen kommune ønsker i sitt høringssvar å løfte frem fem punkter som er av særlig relevans for kommunen.

1. **Styrket vern og medvirkning for urfolk og nasjonale minoriteter.**

Drammen kommune er svært positiv til at nytt lovforslag styrker urfolk og nasjonale minoriteters rett til medvirkning og vern av kulturmiljø. Drammen kommunen har allerede tatt konkrete grep for å løfte fram minoriteters kulturmiljø i kommunen.

I samarbeid med Taternes Landsforening, lokale representanter og arkeologer fra tidligere Viken fylkeskommune, er en rekke kulturminner knyttet til romanifolket/taterne registrert i den nasjonale kulturminnedatabasen Askeladden. Med nasjonal oppfølging vurderer Drammen kommune at kan dette bli et viktig steg mot en mer inkluderende og rettighetsbasert kulturmiljøpolitikk.

2. **Utvidelse av fredning for jordfaste kulturminner.**

Avgrensningen for automatisk fredning av jordfaste kulturminner utvides fra 1537 til 1650. Drammen er en ung by og kommunen har allerede sett behovet for å sikre vern av etter-reformatoriske kulturminner under bakken. Kommunen vurderer det som svært positivt at vern av yngre jordfaste kulturminner ivaretas på nasjonalt nivå.

3. **Om «arkitektonisk» verdifulle kulturminner og kulturmiljøer**

Drammen kommune vil påpeke det prinsipielle spørsmålet om det er riktig å fjerne begrepet «arkitektonisk» som selvstendig vernekriterium i forslaget til ny kulturmiljølov.

I dagens Kulturminnelov av 1978 fremgår «arkitektonisk verdi» eksplisitt som grunnlag for fredning. Dette er særlig tydelig i kapittel 1, § 2, hvor det åpnes for vern av kulturminner og kulturmiljøer som har kulturhistorisk eller arkitektonisk verdi. Den gjeldende loven anerkjenner dermed arkitekturens egenverdi som et selvstendig vurderingskriterium i vernearbeidet.

I det foreslåtte lovutkastet til ny kulturmiljølov er ikke dette begrepet videreført. Det finnes ingen paragraf i utkastet som omtaler «arkitektonisk» som selvstendig vernekriterium. I stedet inngår eventuelle arkitektoniske kvaliteter som en del av det overordnede begrepet «kulturhistorisk verdi».

Kommunen stiller spørsmål ved om denne endringen gir tilstrekkelig klarhet, særlig med tanke på vern av kulturmiljøer og kulturminner der de arkitektoniske egenskapene utgjør den primære verdien. Dette gjelder særlig kulturminner og

kulturmiljøer der utforming, stilretning, estetikk eller håndverksmessig utførelse i seg selv representerer betydelige kulturverdier – uavhengig av deres historiske kontekst. I Drammen kommunes kulturminneregister benyttes arkitektonisk/kunstnerisk verdi som ett av de formelle vernekriteriene ved vurdering av kulturminner og kulturmiljøer. Historisk verdi inngår som et eget, selvstendig kriterium i vurderingsgrunnlaget.

Drammen kommune ønsker med dette å påpeke at arkitektoniske verdier må være med som kriterium i verneevaluering.

4. Tilbakeføring og gjenoppbygging etter skade.

Begrepet tilbakeføring er utredet, men ikke eksplisitt omtalt i forslaget til ny kulturmiljølov. Dagens lov gir ikke hjemmel til å kreve tilbakeføring til tidligere tilstand som del av et fredningsvedtak; det må være frivillig avtale med eier. Det foreslås ikke endring på dette punktet i den nye kulturmiljøloven.

Drammen kommune vil påpeke enkelte forhold knyttet til gjenoppbygging av skadede eller ødelagte kulturminner. I forslag til ny kulturmiljølov åpnes det for at kulturmiljømyndighetene (fylkeskommunene og Sametinget) kan kreve istandsetting eller gjenoppbygging av et naturlig skadet kulturminne. I tillegg gis det hjemmel til å stille krav om gjenoppbygging og retting av ulovlige tiltak, forutsatt at dette samordnes med kommunen i saker der det er krav om vurdering etter plan- og bygningsloven.

I Drammen kommune er det i den nye kommuneplanens arealdel, som ble vedtatt i kommunestyret 18. juni 2025, vedtatt at totalskadede kulturminner (forfall/skade) innenfor planavgrensningen til kommunedelplan for Drammen sentrum skal gjenoppbygges som kopi innenfor det taptes kulturminnets volum, høyde og takform.

Drammen kommune anser dette lovforslaget som bidragsytende til å sikre kulturmiljøer som forteller en kontinuerlig historie. Samtidig legger lovforslaget til rette for å kunne kreve istandsetting eller gjenoppbygging etter antikvariske prinsipper dersom kulturmiljøer går tapt på grunn av naturlig skade. Dette er et viktig premiss for å videreføre og bevare både immateriell og materiell kulturarv på en helhetlig og levende måte.

5. Tiltak mot spekulativt forfall

Drammen kommune vurderer det positivt at det foreslås endringer i annet lovverk, slik som i plan- og bygningsloven, som styrker kommunens mulighetsrom til å gjøre tiltak for å forhindre «spekulativt forfall», vedlikeholdsetterslep og lignende. Kommunen viser tilbake til punkt fire og bestemmelsen i nylig vedtatt kommuneplan med arealdel som legger føringer for hva som kan oppføres etter tap av totalskadede kulturminner. Drammen kommune ser et klart behov for å ytterligere styrke virkemidler og tiltak for å forhindre denne typen tilfeller.